

"Fällning i Europadomstolen när svensk ambassad sparkat fackombud - men inte mot Sverige..."

Publicerad 2016-11-18 08:28

KRÖNIKA - av advokat Jan Södergren

Fallet Naku mot Litauen och Sverige (dom den 8 november i mål nr. 26126/07) hade sin grund i en konflikt mellan en lokalanställd och hennes arbetsgivare - den svenska ambassaden i Vilnius.

Den lokalanställda hade varit anställd på ambassaden under mycket lång tid. Konflikt uppstod när en ny ambassadör tillträdde. Den anställde ansåg att den nya ambassadören försämrade arbetsvillkoren för de lokalanställda och krävde kollektivavtal. De påstått dåliga villkoren för lokalanställda på ambassaden rapporterades även i svensk media (bl.a. i Sveriges Radio, Ekot den 26 juli 2005).

Ambassaden vägrade kategoriskt att teckna kollektivavtal, så den lokalanställda - som också var ordförande i den lokala fackföreningen - anordnade en demonstration utanför ambassaden. I samband därmed sparkades den lokalanställda med motiveringarna: "difficulties to cooperate", "lack of performance", "constant questioning and arguing over duties to be performed" and "inability to cope with changes in the Embassy's and/or [the applicant's] own tasks."

Den anställda stämde ambassaden för avskedandet i Litauisk domstol (det reglerades i anställningsavtalet att Litauisk domstol och lag skulle gälla). Men svenska ambassaden åberopade diplomatisk immunitet.

Den Litauiska domstolen avvisade också talan utan prövning i sak med hänvisning till immunitet. Avvisningsbeslutet stod sig i alla nationella instanser, varför den anställda klagade till Europadomstolen.

Hon klagade på att Litauisk domstol hade förvägrat henne tillgång till domstolsprövning avseende hennes civila rättigheter (no access to court - i strid mot artikel 6 i Konventionen).

Hon klagade också under artikel 6 på att Sverige hade åberopat immuniteten. Det fanns nämligen avgöranden från Europadomstolen, vid tidpunkten för ambassadens åberopande av immunitet, som starkt talade för att immunitet inte kan åberopas i processer gentemot vanliga arbetstagare, i vart fall inte när det gällde avskedanden - i motsats till anställningsförfaranden.

Hon klagade också på att Sverige hade överträtt föreningsfriheten i artikel 11 eftersom hon ansåg sig avskedad på grund av att hon krävt kollektivavtal och anordnat en demonstration. Detta bestreds naturligtvis av ambassaden.

Vad gäller de Litauiska domstolarnas beviljande av immunitet fann Europadomstolen att staterna inte kan åberopa så kallad jurisdiktionsimmunitet (jurisdictional immunity) avseende anställningskontrakt, om detta inte regleras uttömmande i anställningskontraktet.

Den anställda var vare sig svensk medborgare, diplomat eller konsul för Sverige. Sverige hade inte ens påstått inför de Litauiska domstolarna att arbetstvisterna kunde underminera Sveriges säkerhetsintressen. Det var därför inte proportionerligt att vägra domstolsprövning. Litauen fälldes för överträdelse av artikel 6.

Vad gällde Sveriges åberopande av immunitet fann Europadomstolen att ambassaden i detta hänseende enbart varit en part som hade rätt att åberopa det som ambassaden fann lämpligt. Detta utgjorde - kanske föga förvånande - i sig inte någon överträdelse av Konventionen. Enligt mig (som var ombud för klaganden) finns det ändå något moraliskt förkastligt, eller i vart fall ett utslag av feighet, att åberopa immunitet mot en enkel arbetstagare, varför det åberopades.

Vad gällde föreningsfriheten fanns - enligt mig - starkt stöd för att avskedandet skedde därför att arbetstagaren "bråkade" om kollektivavtal och de lokalanställdas arbetsvillkor. Det framstod som en allt för stor slump att avskedandet skulle ha skett av andra skäl, just vid den tidpunkt det skedde.

Även de explicit angivna skälen för avskedandet ger besked om att bråk om arbetsvillkor var det bärande skälet för avskedandet; låt vara att det även angavs även andra skäl. Ett uppgivet skäl som inte framgår av Europadomstolens domskäl är att den anställda skulle ha lämnat ett fönster på bottenvåningen öppet, vilket hävdades utgöra en säkerhetsrisk. Detta i sin tur framstår som en vidunderlig överdrift.

Emellertid hade den anställdas lokala ombud inför den Litauiska domstolen enbart hunnit åberopa det mest uppenbara felet med avskedandet innan den första instansen avvisade målet - nämligen att den anställda hade avskedats under den tid hon var sjukskriven. Det får man tydligen inte göra enligt Litauisk arbetsrätt. Men eftersom det påstådda skälet att klaganden hade blivit avskedad på grund av krav på kollektivavtal och att detta utgjorde ett brott mot föreningsfriheten i artikel 11, hade således inte åberopats inför Litauisk domstol.

Därför ansåg Europadomstolen att klaganden inte hade utdömt de nationella rättsmedlem (vilket krävs enligt artikel 35 i Konventionen). Därför avvisades talan mot Sverige.

Men det är inte säkert att det slutar här för den svenska ambassaden. Europarådet rekommenderar starkt medlemsländerna att bevilja resning i den här typen av mål och det är inte omöjligt att fråga om resning (således i Litauisk domstol) kommer upp under exekutionskommitténs arbete med verkställighet av domen.

Skribenten, advokat Jan Södergren, var ombud i målet